

Minnested etter 22. juli 2011, 8.-10. trinn

Visuell kunst / Arkitektur / Kulturminne - Den kulturelle skolesekken Trondheim Kommune

Besøk og omvisning på minnstedet "Terra inkognita – Den hvite plassen".

"Terra Inkognita – Den hvite plassen" er tittelen på Minnstedet etter 22. juli 2011 som Trondheim kommune har etablert i Tordenskioldparken i Trondheim sentrum. Minnstedet åpnet i 2016 og er laget for å minnes de 77 ofrene som mistet livet i terrorangrepene mot regjeringskvartalet i Oslo og AUF sin sommerleir på Utøya den 22. juli 2011.

Minnstedet er utformet og designet som en åpen park av kunstner Anders Kruger og landskapsarkitekt Marianne Levinsen. Den fremstår som en hvit plass dekket av marmorgrus, lave skulpturelle betongplattinger med inngraverte tekster, og i midten et vannspeil med 77 lyspunkter for å minnes hvert av ofrene.

I prosessen frem til ferdigstillingen av Minnstedet la Trondheim kommune opp til en bred, demokratisk prosess der pårørende, overlevende og fagpersoner med ulik kompetanse og erfaring har bidradd. Ungdommer fra Trondheim har vært med og utformet noen av tekstene i parken.

Formidlingsopplegget

Formidlingsopplegget ledes av kunsthistoriker Amalie Marie Selvik som arbeider med kunstformidling ved Trøndelag senter for samtidskunst (TSSK), Trondheim kommunes samarbeidspartner på formidlingsoppgaver knyttet til kunst i offentlige rom.

I omvisningen vil kunstformidler engasjere elevene til å delta i observasjon og dialog. Målet er å få elevene til å benytte egen kunnskap, erfaringer og opplevelser av minnstedet for å reflektere og snakke sammen om spørsmål som blant annet:

- Hva betyr det å minnes?
- Hvorfor har vi minnsteder, minnesmerke og monumenter i byen?
- Hvorfor er det laget et minnsted i Trondheim som skal få oss til å huske terroren 22. juli?
- Hvem har vært med på å lage minnstedet?
- For hvem er minnstedet laget til?
- Hvordan er det utformet?
- Hvilke budskap ligger det i utformingen av plassen?
- Hvilke deler av kunsten og minnstedet er det som tar for seg sorg, tap og å minnes?
- Er det andre tema som kunsten og minnstedet tar opp?
- Hvordan oppfordrer minnstedet oss til å reflektere over vår samtid, fremtid, og vår egen rolle i den framtiden?
- Hvorfor bruker vi – og har - kunst i det offentlige rom?

Forberedelser:

Før et besøk på Minnstedet bør lærer og klassen på forhånd ha satt seg inn i terrorhendelsene som skjedde 22. juli i 2011. Lærer må forberede elevene (eventuelt informere foreldre). I hvilken sammenheng er det at dere besøker minnstedet? Hvorfor skal dere ta for dere 22. juli som tema? Elevene må få informasjon, og få pratet om hva de vet om terroren som skjedde 22. juli i 2011, og friske opp kjennskap til de faktiske hendelsene på forhånd. Hva husker de selv? Hva har de blitt fortalt? Hvordan reagerte de voksne rundt dem den dagen? Hvordan reagerte samfunnet på hendelsene?

Hva har dere i klassen snakket om rundt disse hendelsene tidligere? Hvordan blir det å besøke minnstedet? Skal dere i klassen jobbe mer rundt temaet 22. juli i etterkant?

Elevene oppfordres til å kle seg godt med tanke på å tilbringe rundt 1 time utendørs. Regntøy eller annet yttertøy som gjør at de er kledd etter værforholdene.

Noen forslag til nettressurser til forarbeid:

<http://www.22julisenteret.no/undervisning/fordypningstekster/>

[https://snl.no/Terrorangrepene i Norge 2011](https://snl.no/Terrorangrepene_i_Norge_2011)

[https://snl.no/Massedrapet på Utøya](https://snl.no/Massedrapet_på_Utøya)

<http://dembra.no>

<https://www.trondheim.kommune.no/minnested-22juli/>

<https://nb-no.facebook.com/minnested22julitrdheim/>

<http://www.utoya.no/laeringssenteret>

FORSLAG TIL ARBEID FØR /ELLER/ ETTER OMVISNINGEN:

OPPGAVE: «Tekstene på Minnstedet etter 22. juli 2011»

Tekstene som dere ser på øyene og har fått lest litt av, er et stort bidrag til parkens innhold og bidrar til vår opplevelse av minnstedet. Hva synes dere er budskapet til tekstene, hva synes dere tekstene bidrar til tanker på minnstedet?

Du kan dele elevene i grupper og dele ut ark med tekstene fra minnstedet. La gruppen lese og diskutere teksten og la dem vurdere teksten opp mot spørsmål som bla.:

1. Hva tror dere at teksten handler om?
2. Er det noe spesielt dere liker med teksten?
3. Hvilket budskap synes dere at teksten gir oss som besøker minnstedet?
4. Handler teksten om for eksempel om sorg, tap og det å minnes? Eller oppfordrer teksten oss til å reflektere over noe i vår samtid, om vår fremtid, og vår egen rolle i den framtiden?

Samle gruppene og plenum. Gå igjennom og diskuter videre hva gruppene har notert seg av tanker og tolkninger av sine utdelte tekster.

Denne oppgaven kan også gjøres om til en øvelse i diktanalyse, hvor tekstlige virkemidler, ord sammensettinger m.m. inngår i oppgaven. Eller man kan la elevene selv skrive ned noen tanker, ønsker eller råd om nåtiden og fremtiden – ut ifra det de nå har snakket om 22. juli.

Det er også mulig å trekke ut større tema fra tekstene for videre arbeid.

Gruppeoppgave:

La en i gruppen lese teksten høyt. Diskuter sammen i gruppen spørsmålene nedenfor og skriv ned hva dere tenker. Etterpå samles gruppene og dere vil bli bedt om å lese opp teksten og presentere noen av det dere har diskutert. Bestem hvem som skal gjøre hva.

1. Hva tror dere at teksten handler om?
2. Hvilket budskap synes dere at teksten gir oss som leser den på minnstedet?
3. Handler teksten for eksempel om sorg, tap og det å minnes? Eller oppfordrer teksten oss til å reflektere over noe i vår samtid, om vår fremtid, og vår egen rolle i den framtiden?

**som papiret der hviler
mens et ord går forbi
en sorg der blir hvid
en glæde der sortner**

**jeg vil ingenting vide
du går ved min side**
Inger Christensen

- Teksten er et dikt skrevet av danske Inger Christensen (1935 - 2009) hentet fra hennes prisbelønnede diktsamling «Det» som hun gav ut i 1969.
- Christensen skrev diktsamlingen mens hun opplevde demonstrasjonene og gateopptøyene under studentopprøret i Paris mai 1968. Da krevde franske studenter endringer i utdanningssystemet, økt likestilling, seksuell frihet og slutt på Vietnamkrigen.
- Som dikter og forfatter har Inger Christensen skrevet mange tekster om ulike sider ved menneskets eksistensielle vilkår: som livet, tiden, døden, sorgen, kjærligheten, angsten, kunsten, språket, naturen og universet.

77 døde
5 millioner i sorg

sekunder, minutter, timer
dager, uker, måneder, år

stopp akkurat her
og tenk på hva som skjer
her og nå

Gress brenner
båt flykter
mennesker dør
og her står jeg

Stillheten er skjærende iskald
nyheten er rystende kvalmende
sorgen er dyp smertefull
samholdet er varmt betryggende

jeg var selv bare 10 år
men jeg husker det som om det var i går.

Hører dere oss?
Beklager ingen signal
vi savner dere

Og akkurat sånn endte
flere enn for mange
liv på få minutter

tenk å stå der våken i sitt verste mareritt

Så ble freden, frykten og det kjente fremmed
vårt lille land du ble større

Roser hevet
over hoder
over hat
over alt
rosor hevet

Hver tåre tusen tanker
Ungdommer i Trondheim

-
- Teksten er et resultat av skriveverksteder i 2015 hvor skoleungdom fra Rosten skole og Lade skole i Trondheim utviklet tekster til minnestedet sammen med de to Trondheimsforfatterne Mathias Samuelsen og Rune Hjelmås.
 - Anders Krüger og Marianne Levinsen ønsket å involvere ungdom til å være med å skape gode og tankevekkende tekster til å graves inn på kunsternes skulpturelle 'øyer' i parken.
 - Skriveverkstedet som het «Skrive i stein» gav ungdom en mulighet til å tenke over, og uttrykke, det de ønsket å si til nåtiden og ettertiden. Å skape ord som nå blir stående skrevet i stein til langt inn i framtiden.

22.07.11

Hvor er teksten hentet fra?

- I motsetning til de andre seks skulpturelle øyene er det ingen tekst eller ord gravert inn på overflaten av denne øya. Kun tallene som danner datoen 22. juli 2011.
- Det store vannspeil i midten har 77 små lyspunkter nedfelt i bunnen av vannet. Disse skal minne oss på de 77 ofrene som ble drept denne dagen. Ett lys for hver person.
- Åtte unge mennesker fra Trøndelag døde i terrorhandlingene og ble drept av Anders Behring Breivik under AUF sin sommerleir på Utøya.
 - Emil Okkenhaug (Levanger) 15 år
 - Gizem Dogan (Trondheim) 17 år
 - Håkon Ødegaard (Trondheim) 17 år
 - Sondre Kjøren (Orkdal) 17 år
 - Rolf Christopher Johansen Perreau (Trondheim) 25 år
 - Snorre Haller (Trondheim) 30 år
 - Aleksander Aas Eriksen (Stjørdal) 16 år
 - Lene Maria Bergum (Namsos) 19 år

Min oppfordring er enkel
engasjer dere
bry dere
meld dere inn i en organisasjon
delta i debatter
bruk stemmeretten
Jens Stoltenberg

- Dette er et utdrag fra daværende statsminister Jens Stoltenberg sin tale som han holdt på Rådhusplassen i Oslo tirsdag 25. juli 2011 – tre dager etter terrorhendelsene.
- Denne dagen talte Stoltenberg til Norges befolkning via direktesending på TV og til over 200.000 mennesker som hadde møtt opp på Rådhusplassen.
- I sin tale på Rådhusplassen sa statsminister Jens Stoltenberg at ondskap kan drepe et menneske, men aldri beseire et folk. Han sa videre: «I kveld skriver det norske folk historie. Med det sterkeste av alle verdens våpen, det frie ord og demokrati, staker vi ut kursen for Norge etter 22. juli 2011.» For at samfunnet skal komme seg gjennom tragedien kreves det «mer demokrati, mer åpenhet og mer humanitet.»
- Alle som møtte opp på Rådhusplassen bar på røde og hvite roser. Denne dagen ble Oslo sentrum fylt av folks roser.

**jeg skriver sangen og forvandling
i alt som lever
jeg skriver**

**takknemlighet om morgenen
og sorg i april
jeg skriver**

**åpne for det som er av alt
jeg skriver språket om å bli sett
av sin mor sin far sin bror sin neste
for vi er synlige i vår ensomhet
vi er synlige og elsket
i vår felles ensomhet**
Terje Dragseth

- Teksten er et utdrag fra diktet «Jeg skriver språket» som er et langt dikt på 90 sider skrevet i 2015 av den norske forfatteren Terje Dragseth (f. 1955).
- Siden 1980 har han gitt ut 18 diktsamlinger.

**Innflytteren som bor hos dere
skal være som en av
deres egne landsmenn
du skal elske ham som din neste**

Tredje Mosebok 19.35

**Forbannet være den som flytter merkesteinene mellom seg og sin neste!
Forbannet være den som får en blind til å fare vill på veien!
Forbannet være den som slår sin neste ihjel i lønndom!**

Femte Mosebok kap. 27

- De to tekstutdragene fra Tredje og Femte Mosebok er flere tusen år gamle, og hentet fra den eldste delen av Bibelen - i Det gamle testamentet - og er skrevet av den jødiske profeten og religiøse lederen Moses, og datert til ca. 1.440 år f.kr.
- De fem Mosebøkene beskriver lover og forpliktelser som skal regulere forholdet mellom mennesker, og i menneskers forhold til Gud.
- Menneskenes handlinger er meningen med livet, og gjennom forbannelser og velsignelser (forbud og påbud) ramses det opp råd og regler om alt fra mat, dagligliv, landbruk, sivil- og kriminallov, etikk og moral, i tillegg til bønn og ritualer.
- Kirken i Norge har tradisjonelt fungert som et samlingspunkt for å markere viktige faser i livet. Både når det gjelder glede og sorg (dåp, bryllup og begravelser).

**Var människa en halvöppen dörr
som leder till ett rum för alla.**

Thomas Tranströmer

**Dette er løftet vårt
fra bror til bror:
vi vil bli gode mot
menneskes jord
Vi vil ta vare på
Skjønnheten varmen
som om vi bar et barn
varsomt på armen!**

Nordahl Grieg

Første tekst

- De to setningene er fra et kort dikt som heter «Den halvfærdige himlen» som Thomas Tranströmer skrevet i 1962.
- Thomas Tranströmer (1931 –2015, Stockholm) var en svensk dikter og forfatter.
- Hans dikt er oversatt til over 70 språk.
- Tranströmer er anset som en viktig europeisk og skandinavisk forfatter i perioden siden andre verdenskrig og frem til i dag.
- Mange liker Tranströmers dikt fordi han skriver på et enkelt og tilgjengelig språk om hverdagslige tema. Om menneskenes tilstedeværelse i en verden av erfaringer som er både synlig og usynlig.
- Han ble tildelt Nobelprisen i litteratur i 2011.

Andre tekst

- Dette er de to siste versene i diktet og sangen «Til ungdommen» skrevet av Johan Nordahl Grieg i 1936.
- Melodien er laget i 1952 av den danske komponisten Otto Mortensen (1907- 1986).
- Nordahl Grieg (1902-1943) var en norsk forfatter, journalist og politisk aktivist.
- Han skrev diktet etter første verdenskrig som et varsel til nordmenn om det som foregikk i Europa på den tiden.
- Han døde ung, bare 41 år gammel. Han var krigsreporter under andre verdenskrig da flyet hans ble skutt ned over Berlin den 2. desember 1943.
- Sangen benyttes av mange ulike organisasjoner i forbindelse med seremonier.
- Den 24. og 25. juli 2011 ble «Til ungdommen» sunget under minnegudstjenesten i Oslo domkirke og på Rådhusplassen i minnesmarkeringen av terrorangrepene.